

NIEUWSBLAD

Historische Vereniging

Ameide

Tienhoven

COLOFON

Het nieuwsblad is een uitgave van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven en verschijnt vier keer per jaar.

ISSN: 1569 - 7800

HET BESTUUR

Voorzitter:

H. van den Heuvel Voorstraat 99 4132 AP Vianen tel. 0347-355180

Vice-voorzitter:

G.W. Groenendijk De Geer 7a 4233 HX Ameide tel. 0183-601886

Secretaris:

C.W. Broekman Broekseweg 59 4233 CT Ameide tel. 0183-601811

Penningmeester:

J. Stasse De Bogerd 19 4233 GN Ameide tel. 0183-602488

Algemeen adjunct:

J.A. Maatkamp Lekdijk 18 2769 GA Langerak tel. 0183-602071

Lid: A.P. Provoost Voorstraat 10 4233 EA Ameide tel. 0183-601568

Lid: C. Rijnhout De Kooi 25 4233 GP Ameide tel. 0183-602648

Lid: D. Siegersma Fransestraat 12 4233 ED Ameide tel. 0183-602676

Lid: A. Terlouw-van der Grijn Vijf Akkers 18 4235 AH Tienhoven tel. 0183-602110

ERELEDEN

A.M. den Oudsten, G. Streefkerk en P. Will

CORRESPONDENTIEADRES

C.W. Broekman info@ameide-tienhoven.nl internet: www.ameide-tienhoven.nl

LEZINGEN EN EXCURSIES

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

J.D.C. Laroo hv@laroo.net

A.P. Provoost bram.provoost@kpnplanet.nl

REDACTIE NIEUWSBLAD

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

C. van der Grijn cvdgrijn@hetnet.nl

G.W. Groenendijk gert.groenendijk@planet.nl

A. Tukker a.tukker74@hetnet.nl

P. Will p.will@hetnet.nl

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse jstasse@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt minimaal €15,- per jaar, over te maken op bankrekeningnummer 301952248 van de Rabobank in Ameide, t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

Opzegging van het lidmaatschap dient minimaal zes weken voor het eind van het verenigingsjaar te hebben plaatsgevonden.

De redactie besteedt de uiterste zorg aan de in dit nieuwsblad opgenomen artikelen.

Onvolkomenheden kunnen echter voorkomen. Het bestuur van de Historische Vereniging aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor daaruit voortvloeiend ongerief.

Het is zonder voorafgaande toestemming van de auteur niet toegestaan een artikel of delen daarvan over te nemen, te (doen) publiceren of anderszins openbaar te maken of te vervoelvoudigen.

Op de voorpagina: Koningin Juliana bracht in 1953 een bezoek aan Ameide.

Burgemeester Luyendijk bekijkt samen met de vorstin het werk van Aart de Wit.

Op de achterpagina: Ameide, april 1931: twee werkwillige mandenbreiers worden, na het middageten, onder begeleiding van een veldwachter naar hun werk gebracht.

Inhoud september 2009

- 3 VERENIGINGSNIEUWS
- 7 Met Coen Maat is het begonnen
- 9 Griendcultures in onze streek
- 14 Bij de 'mandenbreiers' van Ameide
- 17 In de mandenmakerijen te Ameide
- 20 De bakkenbreiers wonnen de staking maar verloren de toekomst
- 23 Ameide houdt oude ambachten in ere
- 25 In de ban van het verleden
- 31 Men kiest Rietmeubelen
- 35 Te benijden
- 36 Bijna rijp voor het museum
- 38 De drie koperen kroonschilden van het mandenmakersgilde in de Jacobikerkerk te Utrecht
- 40 Staken en vlechten
- 42 Zij hingen hun harp aan de wilgen
- 44 De teelt van griendhout in de Vijfheerenlanden
- 57 Manden op gevelstenen
- 59 Jan de Wit van der Hoop (1884 – 1970), een bijzondere mandenmaker
- 71 Het gildebord van het mandenmakersgilde in de Jacobikerkerk te Utrecht
- 73 Krantenknipsels uit 1931 over de mandenmakersstaking
- 74 Mandenmakers in het nieuws (1869 – 1913)
- 80 NOTULENBOEK 1932 t/m 1941 Mandenmakers Patroonsvereniging Ameide en Omstreken
- 83 Uit het dagboek (1915 - 1934) van Leendert Verheij
- 86 Werk en inkomen van een Ameidense mandenmaker in het tweede en derde kwart van de twintigste eeuw (1925-1970)
- 94 Het wandtapijt van Hans van Norden in het stadhuis in Ameide

VERENIGINGSNIEUWS

Expositie over de vroegere manden- en hoepmakerijen in Ameide en Tienhoven

De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven organiseert in de periode van woensdag 7 tot en met zaterdag 10 oktober van dit jaar – in de week van de jaarlijkse Paardenmarkt – een breed opgezette expositie over de vroegere plaatselijke manden- en hoepmakerijen.

De expositie omvat de volgende elementen :

- vijftig vergrotingen van oude foto's van manden- en hoepmakers;

- een afbeelding op ware grootte (twee bij drie meter) van een uit 1639 daterend Grafbord van het Mandenmakersgilde, dat zich in de Utrechtse Jacobikerk bevindt (met medewerking van de Protestantse Gemeente Utrecht);

- demonstraties door de oud-mandenmakers Peet Versluis, Jan Lakerveld en Sander de Zeeuw;
- het gobelin met afbeeldingen van manden- en hoepmakers uit het oude Stadhuis van Ameide (in bruikleen van het Instituut Kunstcollectie Nederland van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) te Rijswijk ZH);

- oude werktuigen en gereedschappen en producten van de manden- en hoepmakerij (zoals een buigmachine, diverse pik-, wiede-, rijs- en bandhaken, snoei-, kap-, kloof- en trekmesen, schilijzers van zeer uiteenlopend formaat, hengel-, flesse-, bakkers- en slagersmanden, hanekers en bossen teen en hoephout);
- vier grote poppen (een mandenmaker, twee hoepmakers en een teenschiller), in bruikleen van het Biesboschmuseum te Werkendam. De poppen zijn geruime tijd geleden aan het museum geschonken door mevrouw J. B. Eenink – Herder, de weduwe van dokter M. Eenink, die in de tweede helft van de vorige eeuw in Ameide en Tienhoven huisarts was;

- oude documenten met betrekking tot de manden- en de hoepmakerij (in bruikleen van particulieren);

- een miniatuur van het interieur van een mandenmakersschuur (verhouding 1 : 12), speciaal voor de expositie vervaardigd door Hans van den Heuvel – van der Kooi uit Vianen;

- twee replica's van Amsterdamse gevelstenen, waarop manden zijn afgebeeld, gemaakt door Marjan Labrujere;
- een oude houtsleep (in bruikleen van Staatsbosbeheer);
- de vertoning van een op 15 december 2008 door Anja van der Grijn – de Groot uit

Ameide maakt interview over de vroegere hoepmakerij met Arie Gerrit de Kruijk, de op 13 mei van dit jaar overleden oud-wethouder van de toenmalige gemeente Ameide en de gemeente Zederik.

De openingstijden van de expositie zijn:

- * woensdag 7 oktober : 12.00 - 18.00 uur;
- * donderdag 8 oktober (**Paardenmarkt**) : 09.00 - 18.00 uur;
- * vrijdag 9 oktober: 14.00 - 21.00 uur, en
- * zaterdag 10 oktober: 10.00 - 15.00 uur.

De toegang tot de expositie is gratis.

Er bestaat op voorhand al veel belangstelling voor de expositie. Zo combineert de landelijke vlechtvereniging de jaarlijkse algemene ledenvergadering met een bezichtiging van de expositie. Dit betekent dat een gezelschap van tachtig tot honderd personen op zaterdag 10 oktober eerst een bezoek brengt aan de expositie en vervolgens vergadert in “’t Wapen van Ameide”.

Ontwikkeling ledenbestand

Sinds de verschijning van de vorige editie van het Nieuwsblad is één lid van onze vereniging overleden. Het gaat om de heer Arie Gerrit de Kruijk. Hij wordt elders in dit blad herdacht. In dezelfde periode zijn vier nieuwe leden ingeschreven. Het betreft mevrouw M. Westerhout- Monteban en heren M. H. van Gelderen, J. van Oort en H. Oosterom. Allen wonen in Ameide.

De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven telt naar de stand van heden 427 leden. Met enige regelmaat wordt aan het bestuur gevraagd waar ze wonen. Daarom zijn de leden van onze vereniging onlangs naar woonplaats gerangschikt, wat het volgende overzicht heeft opgeleverd. De tussen haakjes geplaatste getallen geven het aantal leden per (deel) gemeente aan.

1. Ameide (203)
2. Tienhoven (54)
3. Vianen (15)
4. Meerkerk (14).
5. Lexmond (13)
6. Gorinchem (7)

7. Nieuwegein (5)

8 t/m 10. Amsterdam, Eindhoven en Den Haag (in alle gevallen 3).

11 t/m 21 Apeldoorn, Hagestein, Harderwijk, Hardinxveld-Giessendam, Leerdam, Nieuwpoort, Nieuw-Lekkerland, Noordeloos, Ridderkerk, Sleenwijk en Zwijndrecht. (in alle gevallen 2).

22 t/m 106 Alkmaar, Almere, Alphen ad Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Arkel, Arnhem.

Barendrecht, Beerzerveld, Berkel-Rodenrijs, Bodegraven, Breukelen, Brielle, Brummen, Buurmalsen.

Davos (Zwitserland), Deil, Dieren, Doesburg, Dordrecht.

Ede, Elst, Emmen, Ermelo.

Geldermalsen, Goes, Gouda, Goudriaan, Groot-Ammers.

Haarlem, Hardenberg, Hatfield Peverel (VK), Heemskerk, Heerewaarden, Den Helder, Heilo, Hengelo (O), 's-Hertogenbosch, Hoenderlo, Hoofddorp, Hoog-Blokland, Hoornaar, Houten, Huissen.

In memoriam: Arie Gerrit de Kruijk (1928 – 2009)

Hans van den Heuvel

Bij het ter perse gaan van de vorige editie van dit blad overleed op woensdag 12 mei in zijn woning aan de Lekdijk te Ameide Arie Gerrit de Kruijk. Hij bereikte de leeftijd van 81 jaar. Zijn vrouw Hendrika (Riek) de Kruijk – Zweeren was hem op 21 april van dit jaar voorgedaan. Zij was één jaar jonger dan haar man.

In navolging van zijn vader Arie de Kruijk, die voor de Anti-Revolutionaire Partij (A.R.P.) in Ameide jarenlang raadslid en wethouder was, speelde Arie Gerrit een belangrijke rol in de lokale politiek. Zo was hij als representant van het Christen-Democratisch Appel (C.D.A.) van 17 februari 1978 tot en met 31 december 1985 wethouder van de toenmalige gemeente Ameide. Aansluitend zette hij het wethouderschap tot 1 maart 1990 voort binnen de gemeente Zederik. In al die jaren heeft de geboren en getogen Ameidenaar zich uit volle overtuiging en zonder aanzien des persoons ingezet voor de inwoners van de beide gemeenten.

Arie Gerrit de Kruijk trad als ambtsdrager van de Gereformeerde Kerk eveneens in de voetsporen van zijn vader. Door zijn bevoegdheid en betrokkenheid heeft hij ook in die hoedanigheid voor velen in Ameide en Tienhoven veel betekend.

Arie Gerrit was vrijwel vanaf de oprichting lid van onze vereniging. Hoewel hij toen al ernstig ziek was, heeft hij medio december vorig jaar nog een bijdrage geleverd aan de voorbereiding van de tentoonstelling over de vroegere plaatselijke manden- en hoepmakerijen door met bewonderenswaardig doorzettingsvermogen voor de filmcamera van Anja van der Grijn – de Groot een uitgebreid beeld te schetsen van de voormalige hoepmakerij van zijn familie. De Historische Vereniging beheert deze opnamen als een postuum eerbetoon aan een markante persoonlijkheid.

De heer De Kruijk was Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Kalmthout (B), Kinderdijk.

Langerak, Leerbroek, Leerdam, Leidschendam-Voorburg, Lekkerkerk, Leusden.

Maassluis.

Naaldwijk, Nieuwland, Nuenen.

Olburgen, Ophoven-Kinrooi (B), Oss, Oud-Alblas, Oud-Zuilen.

Princenbeek.

Renswoude, Rotterdam.

Schiedam, Schoonhoven, Schoonrewoerd, Sliedrecht, Soest, Son, Spijk, Streefkerk.

Tilburg.

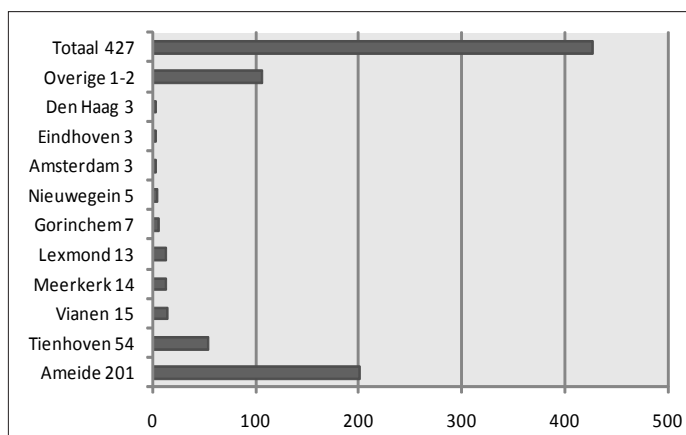
Ulvenhout, Ureterp, Usquert, Utrecht.

Veldhoven, Vinkeveen, Vlijmen.

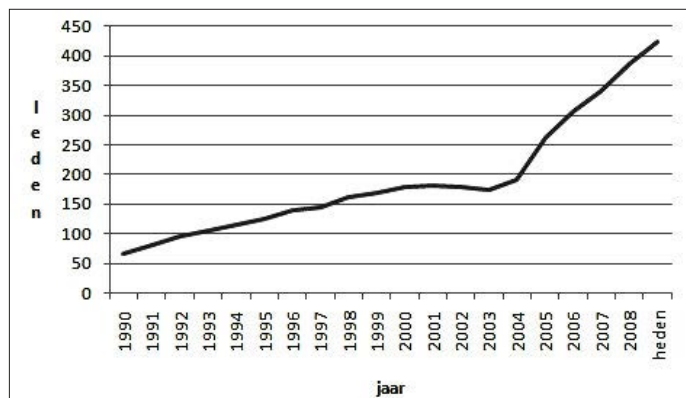
Werkhoven, Woudenberg.

Zaltbommel, Zoetermeer en Zwolle.

(in alle gevallen 1).

Herkomst leden Historische Vereniging Ameide en Tienhoven.

Ontwikkeling ledenbestand Historische Vereniging Ameide en Tienhoven.

Algemene ledenvergadering

Het hoogtepunt van de op woensdag 27 mei in de bovenzaal van “t Wapen van Ameide” gehouden jaarlijkse algemene ledenvergadering van onze vereniging was zonder enige twijfel de boeiende lezing van de historicus dr. Abram Vroon over de vroegere manden- en hoepmakerijen in Ameide en Tienhoven. De in 1937 in Ameide geboren en daar ook getogen oud-wethouder van de gemeente Leusden ging uitgebreid in op de plaats die deze vorm van nijverheid tot in de jaren zestig van de vorige eeuw innam in de locale samenleving. Zijn betoog was goeddeels gebaseerd op de aantekeningen die zijn vader Pieter Vroon (1905 – 1984) als mandenmaker gedurende tientallen jaren maakte, zowel wat betreft de productiewijze en de afmetingen van de verschillende soorten manden als de – niet zelden schamele – lonen in deze sector.

Uit de woorden van onze oud-plaatsgenoot kwam duidelijk naar voren dat er in de mandenmakerij hard, lang en onder vaak moeilijke arbeidsomstandigheden moest worden gewerkt, waarbij de verdiensten – het ging om “stukwerk” – sterk afhankelijk waren van de conjunctuur en dus fluctueerden. Mede daardoor was de crisis van de jaren dertig (ook) voor de mandenmakers een moeilijke periode, waarin veel werkloosheid voorkwam. Hij liet er echter geen twijfel over bestaan dat hun gevoel voor humor niet door de misère werd aangetast, getuige ook het grote aantal anekdotes dat nog uit die tijd stamt.

De ruim veertig aanwezigen waren het er zonder uitzondering over eens dat de lezing van Abram Vroon in alle opzichten past in de aanloop naar de expositie over de vroegere plaatselijke manden- en hoepmakerijen, die in de periode van 7 tot en met 10 oktober van dit jaar in de Gereformeerde Sionkerk te Ameide zal worden gehouden.

Het eerste deel van de vergadering had zoals gebruikelijk een vlot verloop, ook al omdat de jaarstukken van secretaris Cees Broekman en penningmeester Jettie Stasse zonder op- of aanmerkingen werden geaccordeerd en de aftredende bestuursleden Jettie Stasse, Jannet Maatkamp en Kees Rijnhout bij acclamatie werden herkozen.

Voorzitter Hans van den Heuvel kon dan ook andermaal met voldoening vaststellen dat alles in de vereniging naar wens verloopt, niet in het minst omdat het ledental in het afgelopen verenigingsjaar is gestegen van 377 tot 423.

Historische Vereniging wordt

ANBI

Op een daartoe door secretaris Cees Broekman ingediend verzoek heeft de Belastingdienst Oost – Brabant, kantoor 's-Hertogenbosch, bepaald dat de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven te rekenen vanaf 1 januari van dit jaar wordt aangemerkt als algemeen nut beogende instelling (ANBI). Dit betekent dat onze vereniging met ingang van deze datum

behoort tot de groep kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of anderszins algemeen nut beogende instellingen,

- die geen successierecht of schenkingsrecht behoeven te betalen over erfenissen en schenkingen;
- waaraan gedane donaties aftrekbaar zijn van de inkomsten- of vennootschapsbelasting (uiteeraard binnen de daarvoor geldende regels), en
- waarvan uitkeringen vrijgesteld zijn van het recht van schenking.

Voor leden van de Historische Vereniging, die op jaarbasis meer dan vijftien euro contributie betalen, houdt dit in dat het extrabedrag door de Belastingdienst als “gift” wordt bestempeld, vanzelfsprekend rekening houdend met het desbetreffende “drempelinkomen”. Voor donaties, die los van de betaling van de jaarlijkse contributie worden gedaan, geldt hetzelfde.

Reacties van leden

Leuk stukje over Pieter Munts in het Nieuwsblad van juni. Het verbaast mij alleen, dat er slechts één persoon uit Ameide zou zijn uitgevaren. Zo herinner ik me een artikel over Pieter de Bruijn. Een korte zoekactie leverde onderstaande lijst op, waaruit blijkt, dat er door nog 12 Ameidenaren 14 reizen zijn gemaakt. Uit deze lijst blijkt, dat hij niet de enige is en zeker niet de eerste. Overigens, maar dit terzijde, vertrok Pieter op 22 mei 1752.

Zoeken op Tienhoven en Thienhoven levert ook treffers op. Alleen is niet duidelijk welke Tienhoven wordt bedoeld, wellicht kan het doopboek enig uitsluitsel geven.

Overigens lees ik het prachtige blad met veel plezier.

Met vriendelijke groet,
Ben Remie, Nieuwegein.

Gevonden opvarenden

U heeft gezocht naar opvarenden met Herkomstplaats: ameijde

Voornaam	Achternaam	Herkomst	Schip	Uitreis
Pieter	Bruijn	Ameijde	Zuiderbeek	1712
Gijsbert	Rhee	Ameijde	Westhoven	1716
Robertus	Bergen	Ameijde	Duifje	1739
Abraham	Paak	Ameijde	Zeelandia	1748
Samuel	Burggraaff	Ameijde	Middelburg	1779
Evert	Cramer	Ameijde	Stadhuis van Delft	1722
Jan	Es	Ameijde	Arendsduin	1718
Fredrik	Groot	Ameijde	Zilveren Leeuw	1768
Samuel	Burggraef	Ameijde	IJsselmonde	1770
Cornelis	Hendike	Ameijde	Noordbeek	1724
Adriaan	Haan	Ameijde	Kromstrijen	1707
Fredrik	Groot	Ameijde	Vrouwe Elisabeth	1769
Jan	Apken	Ameijde	Gerechtigheid	1790
Crijn	Vonk	Ameijde	Walenburg	1764

Met Coen Maat is het begonnen¹

Deventer koek is een wereldberoemdheid; ze ligt in de etalage van de comestibleszaak in de Kalverstraat te Amsterdam zo goed als op het Brooklyn te New York. Het Leidse laken droeg de reputatie van Nederlands textielnijverheid al eeuwen geleden naar de Levant en Indiën; Delfts blauw geniet een vermaardheid, die de roem van het Chinese porselein naar de kroon steekt. Men kan zich afvragen waarom de Goudse pijpen niet in Maastricht en de Maastrichtse aardewerkproducten niet in Gouda vervaardigd werden, de Weespermoppen geen meisjes en de Arnhemse meisjes geen moppen zijn geworden. En zo maar voort.

In Ameide, in dat kleine dorp met nog geen 2000 zielen, op de binnenbocht van de Lek, bloeide in de zeventiger jaren van de vorige eeuw een andere industrie op: de mandenmakerijen. Zo maar, door het toeval? Ja eigenlijk wel. Coen Maat is er mee begonnen. De oudste mandenmakers in Ameide herinneren hem nog zeer goed.

Het mandenmaken was een kleine huisindustrie. Dichtbij, van de grienden en uit de Biesbosch kwam de teen, de buigzame twijg, die van de pol, direct boven de grond werd afgesneden. Het mandenmaken is een typische handarbeid en het heeft eigenlijk tot op deze dag nog het karakter van huisarbeid behouden. Want al ontstonden daar in Ameide bedrijven van 25 tot 100 man, die huisarbeid is toch nooit helemaal verdreven, zoals dat met spinnen en weven en met zovele andere beroepen wel is gebeurd.

Het mandenmaken leent zich niet voor mechanisatie, machinale productie. Jarenlang heeft Van Lent, een jonge technisch aangelegde energieke kerel van 33 jaar, zich suf geprakkezeerd om een mandenweefmachine, een teen-vlechtmechanisme uit te vinden. Het is hem niet gelukt. Hij begrijpt, waarom het zo moeilijk is. Teen is een natuurproduct. Geen twijg is gelijk aan een andere, zoals er onder al die miljoenen mensen geen aan de ander gelijk is.

En mechanisering vooronderstelt een massaproduct. Machines kunnen miljoenen gelijkvormige toffees uitwerpen, verpakt en wel, de rotatiepersen van de A.P. kan in een uur 80.000 kranten draaien, maar welke machine kan de dikke en dunne, de lange en de korte teen verwerken, zoals de kantklosmachine de draad in een vast patroon neerlegt, met altijd dezelfde draai van spoel en spinsel.

Daar heb je Johan de Hartog, zeven kinderen rijk; zie zijn handen de teen met een glijbeweging leiden langs de opstaande twijgen, die feilloos op gelijke afstand, met het blote oog gemeten, de ruggengraat van het mandvlechtwerk vormen. Zie Pieter Tukker met rap vakmanschap het hengsel draaien om de boorden van de vierkanten mand, die uit de zwaarder opstaande teen als een sterke afsluiting van het lichtere vlechtwerk met verwonderlijk gemak gelegd worden. En Govert de Bruin heeft zijn mandje klaar gevlochten eer de grote wijzer van de klok een rondgang heeft gemaakt.

Vóór de oorlog, ja, toen waren zij de slaven van hun beroep; ging een man als Johan de Hartog (een koppel kleine kinderen thuis), na 60, 70 uren werken met een gulden of tien op het einde van de week naar moeder de vrouw. 'Dat nooit meer!', zegt De Hartog. Het slavenloon bestaat niet meer; nu gaan De Hartog en die anderen met een behoorlijk weekgeld huiswaarts. En daar komt dan de kinderbijslag bij en de opbrengst van een stukje land. Zie, dan is het leven in alle redelijkheid te aanvaarden en al is er dan na de oorlog veel anders gelopen, dan gehoopt en verwacht werd, in de huizen van deze werkers zit niet meer het hongerspook als laatste gast mee aan een te lege dis. Dat is in tienduizenden gezinnen zo, ook in de mandenmakersgezinnen te Ameide.

Daarbij: het mandenmakersbedrijf vereist een grote

Breiers aan het werk in de breischuur.

¹ Dit artikel werd in het Vrije Volk op zaterdag 11 oktober 1947 gepubliceerd. Auteur onbekend. Het werd aangeleverd door Krijn van der Ham.

vakkennis. Als zo om deze tijd en wat later de griend-
percelen langs de Lek, in Utrecht, die in de uit-
gestrekte Biesbosch en verder in Brabant op de notari-
ele veilingen worden verkocht, dan zijn die grienden
eerst bezocht en is de daar groeiende teen op haar
kwaliteit beoordeeld. Of ze

lang genoeg is, of er geen
'haantjes' (noem ze 'teen-
vlooiën') in zitten, die de
twijg zo lelijk kunnen ruïne-
ren, of de bossen wel op maat
; 68 cm bij Wijk bij Duur-
stede, 80 cm bij Vlijmen, 86 cm bij Culemborg ge-
bonden zijn.

Vreemd speelt de natuur zijn spel met wat er leeft en
groeit. Boven ons hoofd maakt een vlucht kievieten
zich voor de trek gereed, zwermend door de lucht
om soortgenoten tot verzamelen aan te sporen. Wel-
ke geheimzinnige macht roept de vogels op tot de
avontuurlijke reis naar andere, verre streken? En wat
bezielt de natuur om elk jaar weer aan precies op de
21ste November de bladeren te doen afvallen van de
teenaanplant op de griengronden?

Dan, op die datum is het snijklaar, gaan de teensnij-
ders de grienden op, nadat ze in de weken daarvoor
in de bongerds de fruitoogst hebben helpen binnen-
halen.

Manden worden in allerlei soorten en grootten gele-

verd. Vooral de IJmuidense verpakkerijen zijn goede
afnemers, maar hoeveel meer zou men de mand als
emballageartikel kunnen gebruiken.

Gemakzucht, een te ruime geldmarkt e.d. zijn oor-
zaak, dat men de dure deviezen vretende kist ge-
bruikt, waar men het eigen
Nederlandse product, de ge-
vlochten mand van Ameide,
van Kerkdriel, Vlijmen,
Haagsteeg, Tiel en Ammer-
zoden, de plaatsen onzer
mandenindustrie, zou kun-

nen gebruiken. Zo wordt dit product teveel gene-
geerd bij de bloembollenexport en bij de aardappel-
export. Kersenmandjes zijn in trek en vroeger ook
gistmandjes. Voor gekoeld vlees en vleesafval, voor
groenten (peenexport), voor chemicaliën (flessen-
manden) e.d. leveren de Ameidese en andere man-
denmakerscentra het zo kostbare en veelgevraagde
verpakkingsmateriaal.

Het mandenmakersvak is niet dood. Langs de Lek-
dijk rijen zich de stuiken (of schelven) over grote af-
standen aaneen. En hoe drukker het in de Ameidese
teenvlechtindustrie is, hoe meer deviezen er in de
schaarse deviezenpot blijven. Maar waarom Ameide
juist een mandenmakerscentrum werd zie, dat zou
die eerste mandenmaker, die Coen Maat hebben
kunnen vertellen....

✂ In Ameide bloeide om- streeks 1875 een nieuwe indu- strie op: de mandenmakerijen.

Mandenbreiers, v.l.n.r. Kees Uitenbogaard, Cor van Zessen en Teunis van der Ham.

Griendcultures in onze streek¹

Pas geknotte wilgen op een griendperceel.

Gerrit Streefkerk

Griendcultures, met hun scala van aanverwante bedrijvig- heden, zijn tientallen jaren van groot belang geweest voor de werkgelegenheid in deze regio, voornamelijk in de peri- ode tussen de jaren 1850 en 1950. Daarna is het met deze bedrijfstak door economische redenen snel bergafwaarts gegaan. Heden ten dage is hij geheel of nagenoeg geheel verdwenen.

In de genoemde periode, waarin handel en nij- verheid zich sterk ontwikkelden, werd de vraag naar verpakkingsmateriaal steeds groter. De knotwilg, die kleinschalig geteeld werd, kon niet meer voldoen aan de vraag naar wilgenhout en men moest noodgedwongen over- gaan naar een grootschaliger teelt van wilgenhout, namelijk de aanleg van grienden. Dit griendgewas, een zeer taaie en sterke soort wilgen- hout, was waterminnend en groeide spontaan op drassige bodems, liefst nog op gronden met wisselen- de waterhoogten en kon als zodanig heel goed gedij- en op zowel buitendijkse- als binnendijkse gronden.

De Vijfheerenlanden, een uitgesproken veenweide- gebied met relatief veel moerassige grondstructuren, was bij uitstek geschikt voor de binnendijkse griend-

gewasteelt en die teelt maakte in het algemeen de dienst uit. Daar deze gronden van oudsher voor het grootste gedeelte eigendom waren van grootgrond- bezitters en bovendien het minst geschikt waren voor het uitoefenen van het boerenbedrijf, waren die eigen- aren maar al te graag bereid op die lucratieve markt in te spelen. Ze zijn derhalve successievelijk begon- nen met het aanleggen van deze griendpercelen.

De aanleg van deze grienden, op percelen die meestal op bar ongunstige plaatsen in het polderland waren gelegen, ver van de openbare wegen, was lang geen gemak- kelijke taak.

✂ Tientallen jaren van groot belang voor de werk- gelegenheid in deze regio, voornamelijk in de periode tussen de jaren 1850 en 1950.

Allereerst werden dan ook vrij brede sloten gegraven om later dienst te doen als vaar- wegen. Het afvoeren van de producten kon dan geschie- den in platte schouwen of aken en eventueel in strenge winters op houtsleden.

Om de structuur en de begaanbaarheid van de be- staande slechte gronden te verbeteren ging men dan over tot het tweediep omspitten van deze akkers. Daarna kon de aanplant van het gewenste griendge- was, te onderscheiden in hakgrienden en snijgrien- den, beginnen.

Voor het aanpoten van deze grienden gebruikte men stokken, die gehakt waren van goedgevormde wilgen. Deze stokken werden in rechte lijn circa 70 centime-

¹ Dit artikel verscheen in het eerste Nieuwsblad van 1995.

ter uit elkaar en 25 centimeter in de grond gestoken en vervolgens 20 centimeter boven het maaiveld afgetopt.

Bij de snijgriend was de pootafstand kleiner, zo'n 40 à 50 centimeter. In de opengevallen plaatsen van oudere bestaande grienden werden langere stokken van 90 centimeter ingepoot om overgroeiing van nevenstaande, sneller tot ontwikkeling komende pollens te voorkomen.

De zogenaamde hakgriend werd om de twee- of drie jaar afgehakt, ook wel afhankelijk van de vraag. Dit afkomende hout ging voor het grootste deel naar de hoepmakersindustrie. Een klein gedeelte werd gebruikt in de land- en tuinbouw. Het overtollige hout en de wat slechtere kwaliteit kwam terecht bij waterschapswerken, waar het gebruikt werd ter bescherming van oevers en beddingen van grote en kleine waterwegen.

Een snijgriend had een andere cyclus, daar werden de twijgen elk jaar afgesneden. Deze twijgen of tenen waren voor het grootste deel bestemd voor de mandmakersindustrie, slechts een klein gedeelte ging

naar de land- en tuinbouw als bindmateriaal en dergelijke.

De griendopstanden vereisten vanzelfsprekend ook onderhoud. Om de groei te bevorderen diende men de weelderige plantengroei uit te wieden, tweemaal per jaar in de snijgrienden en eenmaal per jaar in de hakgrienden. Bovendien moest men de afvoerwegen intact houden en minstens om de drie jaar de sloten uitbaggeren.

Om het rendement, alsmede de levensduur van de cultures te waarborgen boden de eigenaars gezamenlijk de aanplant van hun grienden te koop aan. Deze grote hout- en teenverkoopingen gebeurden telkenjare in de maand november en vonden plaats in Vianen. Op deze verkopen, waar tevens als voorwaarde werd gesteld dat werkzaamheden als hakken, snijden, afvoeren en inpoten van opengevallen plaatsen moesten geschieden in de periode tussen 15 november en 15 maart, konden de hout- en teenbazen, maar ook de kleine zelfstandigen tegen elkaar opbieden.

Voor al deze werkzaamheden was veel mankracht en

Bovenstaande illustraties zijn gemaakt door Frederik J. Weijs.

ook wel vakmanschap nodig. Dit gaf toentertijd geen enkel probleem, arbeiders waren er te over. Jammer genoeg werd deze situatie door de toenmalige werkgevers behoorlijk uitgebuit en moesten de arbeiders voor een karig loontje dat meestal gebaseerd op stukloon per bos was, in weer en ontij al dat vuile en zware werk verrichten.

Na al die werkzaamheden in het winterseizoen kon dan het opgeboste hout- en teenmateriaal via polderkade en kleine vaarwegen worden afgevoerd om opgeslagen te worden voor verder gebruik. Deze opslag gebeurde in eerste instantie meestal langs dijken en polderwegen in langgerekte 'tassen', maar voor langere bewaring ook in stuiken die dan tegen weersinvloeden werden afgedekt in de vorm van een huisdak. In handel en wandel sprak men dan van hout- en teenhuizen.

Om de producten een edeler aanzien te geven alsmede om hun houdbaarheid te verlengen werden gedeelten vers geoogst hout of teen rechtstandig op een diepte van 25 centimeter in sloten opgezet. Medio april, na het uitbotten, werd dit gewas van zijn bast ontdaan, ofwel geschild. Dit gebeurde door de stokken en tenen door twee evenwijdig gekoppelde ronde ijzers te trekken die aan een muurvast in de grond staande paal waren bevestigd. Dit was zwaar en vermoeiend werk en werd bovendien karig beloond in de vorm van stukloon per bos. Om toch nog aan de kost te komen, was voor de meest grote gezinnen vrouwen- en kinderarbeid aan de orde van de dag. Na zo'n periode, die ongeveer een maand in beslag nam, kwam men vermagerd uit de strijd, vandaar het gezegde: 'Aan de martel- of vleespaal staan.'

Na het schillen onderscheidde men grauwhout en without. Het twee- en driejarige grauwhout of without was bijna uitsluitend bestemd voor het maken van hoepels voor de kuiperijen, als bandage en versterking van houten vaten en tonnen, die in die tijd een belangrijke functie vervulden als emballage. Hiervoor worden de stokken, afhankelijk van lengte en dikte, met de dissel of met de klucht in twee of drie delen gespleten. De gespleten latten worden vervolgens op de snijbank met een snijmes egaal glad gesneden. Dit is noodzakelijk omdat de latten zo vlak mogelijk om de duigen van het vat moeten komen te liggen. Na het snijden worden de latten, gesorteerd in binnen- en buitenhoepels, via de sorteerkrib, door de nevenstaande buigmachine gemangeld en voorgegrond. De buigmachine bestaat uit een aantal houten rollen waartussen en waarover een leren riem loopt.

De afgeronde latten worden vervolgens, met een bepaalde slag van handen en knie, in een op het zogenaamde schijvenbord liggende maatkoepel gedrukt, waarna deze weer wordt uitgenomen en aan het uiteinde met een scheentje vastgezet. Scheentjes zijn taaie, dunne spaantjes hout, die door de hoepma-

kers uit dikke stokken zijn gesneden. Op deze wijze ontstaat de buitenhoepel of 'kleejer'.

Het vormen van binnenhoepels gebeurt op dezelfde wijze, maar ze worden zonder eindvastzetters in de buitenhoepel klemgeperst totdat er een schijf van vijf hoepels is gevormd. Vijf van deze schijven vormen tezamen een bus en worden op drie aan elkaar met teentjes of scheentjes verbonden. De aldus verkregen bussels werden vervolgens in vrij open droogschuren opgetast, klaar voor transport. Het hout van de wouthoepels kreeg ten overvloede nog wel eens een zwavelbehandeling, die negatieve aantastingen van het hout moest voorkomen (schimmels, verkleuringen, etc.).

Voor de fabricage van deze producten was vakmanschap een eerste vereiste. Dit werd in vele gevallen van kindsbeen af al geleerd. De productie zelf gebeurde in werkplaatsen, maar ook in niet geringe mate als thuiswerk in kleine optrekjes of schuurtjes. Doordat het produceren geschiedde tegen een laag tarief per stuk, waren lange arbeidstijden en een karig loontje de wrange vruchten van het vakmanschap. Dit had ook invloed op de maaltijden. Het gezegde 'hoepmakersspek' (schijven koolraap tussen twee droge boterhammen) was algemeen van toepassing.

Als afronding voor het gebruik van twee- en driejarig hakhout rest ons nog het afvoeren van deze producten naar kuiperijen en voor een klein gedeelte naar de meubelindustrie. Daar deze bedrijven meestal in en om de steden waren gehuisvest, was toen het transporteren in kleine schepen de oplossing en dat gaf het hele jaar door in de kleine havens van deze regio een grote bedrijvigheid.

De afvalproducten, bestaande uit gesneden spaanders, afgeschilde bast en houtafkortingingen bleven ter plaatse en werden gebruikt voor het stoken van bakkersovens alsmede voor huisbrand.

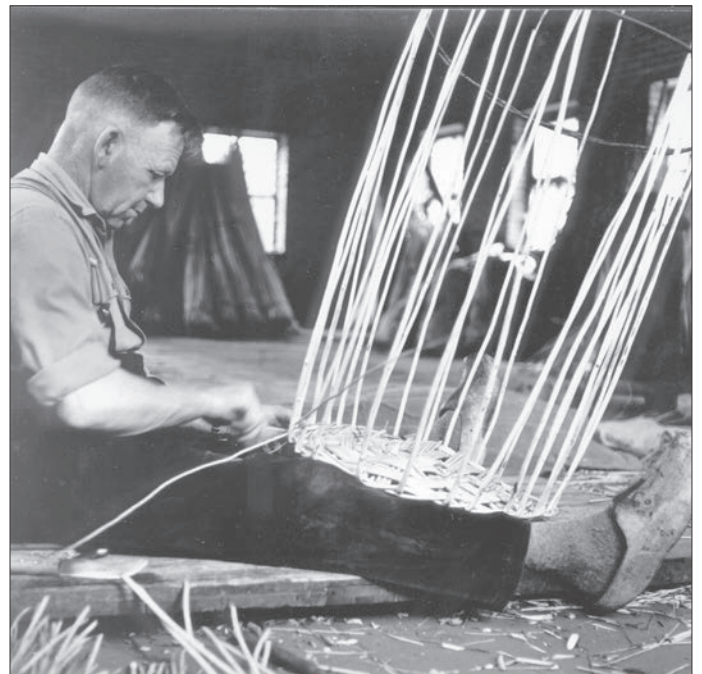
Eénjarige snijtenen hebben maar enkele dingen gemeen met het twee- en driejarige grauwhout of without, namelijk de teelwijze en het gebruik in grauwe of geschildte tenen. Was het twee- en driejarige hakhout alleen maar een onderdeel van de te maken gebruiksvoorwerpen, éénjarige tenen zijn daarentegen maatgevend voor sterkte en vormgeving en bepalen het totale eindproduct. Bovendien was het wilgenteeltgewas wat soortrijker, onder andere Belgisch rood, Frans geel en leerteen.

Wij krijgen nu te maken met de mandenmaker en, op kleinere schaal, met de meubelmaker. Doordat de éénjarige wilgentenen van oorsprong zeer taai, sterk

Op de volgende pagina zien we de verschillende fasen van het breien van een mand.

De mandenbreier op de foto's is Marinus de Vroome.

Het eindresultaat: drie gebundelde manden gereed voor transport naar de afnemer.

en soepel zijn, is praktisch elke gewenste vormgeving te realiseren. Daardoor was mandvlechten een veelzijdig beroep dat veel vakmanschap vereiste en dat van jongs af aan geleerd diende te worden.

Een nadeel was, dat het teenmateriaal, na het oogsten en optassen, slechts enkele weken zijn gewenste soepelheid behield. Om dit euvel te verhelpen kreeg het wat oudere, uitgedroogde materiaal onder water een weekproces te verduren, 12 à 14 dagen voor grauwe en 2 dagen voor witte tenen. In latere jaren werd het uitgedroogde grauwe materiaal ook wel gekookt, in grote ijzeren bakken en daarna van bast ontdaan, zogenaamd 'gebuff'. Door deze handelwijze kreeg het een gevraagde lichtbruine tint en was het kwalitatief gelijk aan witte teen.

De met de hand vervaardigde producten, een scala van veelvormige mandwerken bestemd voor dagelijks gebruik, sierwerken en emballage alsmede wat klein meubelwerk, vonden hun weg naar binnen- en buitenland. Ook hier geschiedde de fabricage groten-deels in beschutte werkplaatsen of als thuiswerk in diverse kleine opstallen en ook weer in het verfoeide stukloontarief.

In- en om de Vijfheerenlanden gaf dit proces aan vele handen werk, vooral in het stedeke Ameide, daar werkten jong en oud, circa 70 % van de bevolking in deze industrie.

In de laat-dertiger jaren kwam hieraan echter een eind, machinaal gevormde artikelen van andere materialen kwamen massaal op de markt, waren goedkoper en doelmatiger. Daardoor nam de vraag naar mandwerk snel af.

Tijdens de oorlog '40-'45 en enkele jaren daarna leefde de markt iets op maar daarna zakte de vraag naar deze producten voor- goed in en was het met deze mooie ambachten gedaan. We leeft het vak nog op kleine schaal voort als nostalgie.

Al met al bleek hiermee maar al te

duidelijk, dat de griendteelt zijn grootste nut had verloren. De vrijgekomen gronden zijn opgegaan in grasland ten behoeve van gretige, schaalvergroten- de agrarische bedrijven. Gelukkig, dat in de laatste jaren natuurbeschermende instellingen in deze regio, zoals 'Het Zuid-Hollands Landschap' met steun van de overheid tijdig hebben kunnen ingrijpen en nog niet alles verloren is gegaan. Het afkomende gewas heeft nu zijn grootste bestemming kunnen vinden in oeverbedding- en duinbescherming en in geluidsscher- men langs de autowegen. Een kleiner deel wordt in de land- en tuinbouw gebruikt en tenslotte worden er nog steeds kleine hoeveelheden manden gemaakt.

De overgebleven griendpercelen fungeren nu nog wel als fraaie rustpunten in het polderlandschap en zijn een dorado voor flora en fauna. Voorts zijn ze, door hun eenvoudige, niet met gif besmette teelwijze, de groene longen van de Vijfheerenlanden gebleven en meer dan de moeite waard om in ere te houden. Deze mening wordt ook daadwerkelijk onderschreven door de Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden', een club van bijna duizend leden die al het mogelijke doen om deze onmisbare cultuuroederen te be- schermen. Bovendien organiseert ze al enige jaren in de maand mei een Griendcultuurdag, die van heinde en verre wordt bezocht. Maar ook cursussen in mandvlechten staan jaarlijks op de rol. Dit alles om de mooie dingen van weleer niet aan de vergetelheid prijs te geven.

Bij de ‘mandenbreiers’ van Ameide¹

In het Westland neemt een kweeker een grote mand van de stapel, en legt er voorzichtig zijn producten in, die straks naar de veiling zullen worden gebracht. De visscher in Denemarken pakt een vaatje, strooit er zout in, en begint het dan te vullen met haring. Bij de vischafslag te Vlaardingen en IJmuiden worden elken dag duizenden en nog eens duizenden mandjes en vaatjes visch verhandeld. Maar over de visch en over de Westlandsche producten willen wij het ditmaal niet hebben, wel echter over de emballage, over de groengrijze manden, van ongeschilde teen gevlochten, en over de hoepels, die rond de vaatjes zitten. Die twee producten komen in hoofdzaak uit een klein, maar schilderachtig dorpje langs de Lek, uit het typisch Ameide, en haar nabuur Tienhoven, een tiental kilometers ten Westen van Vianen.

Nooit in Ameide geweest? Dan heeft u toch wel iets gemist. Nu praten wij nog niet eens over de manden- en hoepelmakerijen, nu willen wij het alleen maar hebben over het prachtige dorpspleintje, met zijn statige huizen, zijn gezellige winkeltjes, bekrond door een slank trapgeveltje, en over zijn juweeltje van een raadhuis, met zijn bordesje, en zijn geestig klokkentorentje op het pannendak.

Ameide is een klein sieraad langs een groote rivier, maar de werkeloosheid heeft er in voorbije jaren als een spook gedreigd. Want er heerschte malaise in de griendcultuur, er bestond geen vraag, er bestond geen vraag naar manden en vaatjes, en dat zijn nu juist de producten, waarop Ameide en omgeving drijft; als er geen werk is in de manden hoepelwerk-

Een bezienswaardigheid op zichzelf is het prachtige zeventiende eeuwse raadhuisje van Ameide, aan den voet van den hoogen Lekdijk. Met zijn bordesje, zijn groote geschilderde wapens boven den ingang en zijn geestig klokkentorentje is 't een sieraad voor de gemeente.

Manden en teenen ziedaar het aspect van de straten en straatjes van Ameide en Tienhoven. Overal waar men kijkt, op de pleinen, tusschen de huizen op de binnenplaatsen, achter de schuren, tegen de Lekdijk, men ontwaart slechts stapels manden en ongeschilde teen, die straks verwerkt gaat worden.

Uit den Biesbosch, uit de lage landen bij Wijk bij Duurstede, Nederlangbroek, Jutphaas, Montfoort en Vianen worden de bossen teenen aangevoerd, meest met vrachtauto's, en ....als de benzine ontbreekt met paard en wagen.

¹ Dit artikel verscheen in *De Spiegel*, auteur en datum onbekend. Het werd aangeleverd door Krijn van der Ham.

Op het oogenblik is werkloosheid hier een onbekend begrip. Op het gemeentehuis staat er niet één als werkloos ingeschreven; alle zoogenaamde 'mandenbreiers' en alle 'hoepelmakers' zijn van vroeg tot laat in touw. Er is een zekere schaarste aan hout ontstaan, de prijzen voor kisten zijn aardig opgelopen, en vele fabrikanten zijn er toe overgegaan hun waren te verpakken in de goedkoopere en minstens even stevige manden.

Tientallen rappe handen 'breien' op het oogenblik in Ameide de manden van velerlei snit: breede manden voor vervoer van aardewerk, dikbuikige manden voor flesschen met chemicaliën, platte manden voor het Westland, ronde manden voor de groenteboeren en hoveniers, manden en nog eens manden. Vijf of meer pinnetjes – dat zijn dikke stokjes - vormen het fundament voor elke mand, de mandenbreier gaat op deze in kruisvorm gelegde pinnetjes staan, en vlecht er dan de dunnere teenen, om zoo een stevig geheel te krijgen als bodem, waarop hij straks een aantal staken zal steken, die recht overeind worden gezet, en waardoor de opstaande wand, de inslag wordt gevlochten.

Dan wordt nog even de dikke bovenrand gemaakt, de hengsels er aan, en de mand is klaar. Een geoefend werker heeft voor een mand van middelbare grootte nog geen uur noodig.

Een mand ontstaat! De mandenbreier heeft vijf pinnetjes genomen, dikke teenen stokjes, en deze in kruisvorm gelegd. Hij gaat er nu op staan, en vlecht dunnere teen door het kruis heen, zoodat een hechte bodem ontstaat.

Naast de mandenmakerijen zijn er in deze omgeving ook tal van hoepelmakerijen. Hier werkt men met driejarige teen, die eerst geschild wordt, daarna gespleten en in een molen rondgebogen. Op die manier ontstaan de witte buigzame hoepels, die rond de

plaatsen, dan heerscht er armoede in de gezinnen...

De bodem is gereed, de staken staan recht overeind, en de mandenmaker breit er nu de inslag in, dat wil zeggen, hij vlecht boven en onder de staken de teenen, die de wand vormen.

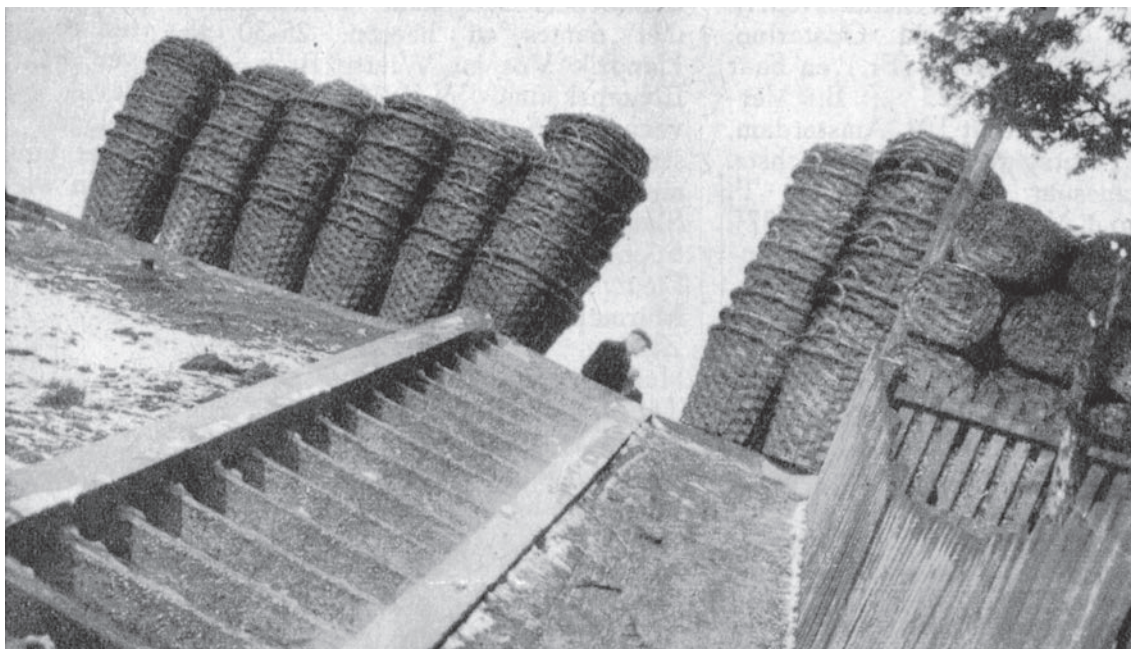

Nu nadert de mand haar voltooiing. Aanstands wordt de dikkere bovenrand gemaakt, dan resten de hengsels nog, en de mand is voor gebruik gereed. Een geoefend arbeider heeft voor dit werkje nog geen uur noodig.

Zie zoo, de uit de mand stekende losse eindjes teen worden met een scherp mes verwijderd, en de mand is klaar. Wie volgt?

Tientallen manden staan langs den dijk gereed voor verzending. Als straks de boot uit Rotterdam meert, worden ze snel ingeladen, en vangen ze een reis aan, die ze over heel de wereld zal brengen.

visch- en botervaatjes worden geslagen. De hoepels worden verzonden bij bosjes van 25 stuks tegelijk.

Als tegen de avond de groote raderboot van Rotterdam aan den steiger van Ameide en Tienhoven met veel geknars van hout tegen hout, en gebruisch van schroefwater, meert, staan aan den dijk reeds honderden manden en bosjes hoepels gereed, voor verzending door eigen land of naar het buitenland.

En in de kleine werkplaatsen achter den dijk buigen de mandenbreiers en hoepelmakers zich alweer over nieuwe voorraden, rappe handen tooveren met hun geschilde en ongeschilde hout, nieuwe manden en hoepels ontstaan, die straks hun weg weer zullen vinden over alle wereldzeeën.

Er heerscht hoogconjunctuur in de werkplaatsen van Ameide en Tienhoven....!

Hier vervaardigt men de hoepels, die om houten latjes worden gelegd. Een van de eerste bewerkingen is het splijten, met behulp van een zoogenaamde dissel, van de geschilde teen.

'Ik ben nu 73 jaar oud, zestig jaren zit ik in de hoepelmakerij, en ik ben er, zoals u ziet, gezond bij gebleven', zoo vertelde ons deze krasse oude heer, die den dag van zijn diamanten ambtsjubileum 'onopgemerkt' heeft laten voorbijgaan!

Jong en oud kan men in de hoepelmakerij gebruiken. Deze jongeman werkt aan de snijbank; met een scherp mes schaaft hij alle oneffenheden van de teen, zoodat deze glad en buigzaam wordt.

In de mandenmakerijen te Ameide¹

Wij brengen onze lezers ditmaal eens naar Ameide, het schilderachtig in ons polderland gelegen dorpje, om hun een kijkje te gunnen in een bij uitstek nationale industrie, waarover den laatsten tijd nog al wat geschreven is, namelijk de mandenmakerijen. Ook in deze bedrijven heeft zich de malaise doen gelden, zoodat in woord en geschrift propaganda wordt gemaakt voor het gebruik van manden en aanverwante artikelen. Hier ziet men, om bij het begin te beginnen, den teenschiller aan het werk.

¹ Dit artikel verscheen in De Spiegel in 1933 of 1937, auteur onbekend. Het is aangeleverd door Krijn van der Ham.

Men ziet hier, hoe de teenen hun ronden vorm krijgen. De hoepelmaker draait de rechte teenen door dit toestel heen, waardoor ze al aanstonds een gebogen vorm krijgen; daarna laten ze zich gemakkelijk hanteeren in elk gewenscht formaat.

Als de fundamenten niet deugen, komt er van het heele huis niets terecht. Met een mand is het al net zoo: als de bodem verkeerd in elkaar gezet is, dan wordt het geheel een mislukking. Daarom vereischt het leggen van de basis bijzondere zorg; wij geven er hier een kijkje van.

In den seizoentijd vinden vele handen werk in de bedrijven te Ameide. Het is nu maar te hopen dat al deze arbeid niet ter vergeefs zal zijn, en dat zich voor het product dat hier vervaardigd wordt, ook koopers zich aanmelden, want anders is alle moeite voor niets geweest. De teen wordt bij bosschen gebonden, om verder naar de werkplaatsen te worden getransporteerd.

Nu begint het er op te lijken; men kan tenminste den omtrek van de manden al ontdekken. Rustig zijn de mandenmakers aan het werk; laag voor laag bouwen zij hun kunstig product op, en het duurt niet lang of een keurig mandje is ontstaan, waaraan zelfs het scherpst ziend oog, geen vlechtfout kan ontwaren. Het Nederlandsche fabrikaat kan hier ook al weer, zooals op zooveel ander terrein de toets der critiek alleszins doorstaan. Het is goed, en het is goedkoop!

Koffietijd. Mandenmakers, vlechters, sorteerders en binders, allen verzamelen zich rond den voorman, die elk op den beurt voorziet van een geurig bakje troost, dat als sneeuw voor de zon verdwijnt in de diverse dorstige kelen. Men zal echter moeten toegeven dat de mannen het verdiend hebben.